

บททวน : บทที่ ๒.๒

คดีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

กลุ่มคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจ

และแนวทางการตอบข้อสอบ

กลุ่มคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่จะกล่าวถึงในบทนี้ เป็นคำวินิจฉัยนอกจากที่เคยเป็นข้อสอบแล้ว และที่กล่าวถึงแล้วในบทที่ ๒.๑

๑. กลุ่มคำวินิจฉัยเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่มีโทษทางอาญา

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๖/๒๕๖๗ เป็นกรณีศาลแขวงพัทธามีคำพิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดฐานร่วมกันออกเช็คโดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ และ ๙๑ ลงโทษจำคุกคนละ ๓ ปี จำเลยทั้งสองอุทธรณ์

หมายเหตุ : พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ บัญญัติว่า ...

มาตรา ๔ ผู้ได้ออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีลักษณะหรือมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น

(๒) ในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้

(๓) ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น

(๔) ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้

(๕) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต

เมื่อได้มีการยื่นเช็คเพื่อให้ใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่ให้ใช้เงินตามเช็คนั้น ผู้ออกเช็คมีความผิดต้องระวางโทษต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๒ จำเลยทั้งสองโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม โดยอ้างเหตุว่า ความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ใช่ความผิดร้ายแรง และมีลักษณะเป็นความผิดทางแพ่ง ซึ่งมีป.พ.พ.ว่าด้วยตัวเงินใช้บังคับอยู่แล้ว เจ้าหน้าที่ใช้โทษทางอาญาเป็นเครื่องมือบีบบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ การมีโทษทางอาญาในกฎหมายฉบับนี้จึงเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการจำกัด

สิทธิและเสรีภาพผู้ใช้เช็คกับผู้ใช้ตัวเงินประเภทอื่นอย่างไม่เท่าเทียมกัน เพราะมีเพียงเช็คเท่านั้นที่มีโทษทางอาญา จึงขัดต่อหลักความเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง อีกทั้งหากผู้ออกเช็คไม่มีเจตนาฉ้อฉลแต่ไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ทัน ต้องรับผิดชอบทางอาญาด้วย เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่มีเจตนาทุจริต จึงขัดต่อหลักการลงโทษทางอาญา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง นอกจากนี้พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ยังเป็นกฎหมายที่หมดความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ด้วยเหตุที่การประกอบธุรกิจและรูปแบบการชำระหนี้มีการเปลี่ยนแปลง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสามด้วย

ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ส่งข้อโต้แย้งของจำเลยทั้งสองดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาในเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ จะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยทั้งสองโต้แย้งพร้อมเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

แต่ที่โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสามนั้น **รัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ**ที่กำหนดแนวทางในการตรากฎหมายเพื่อให้รัฐพึงมีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น กำหนดกรอบแนวทางทั้งในแง่เนื้อหาและกระบวนการจัดทำกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินการภายหลังจากที่กฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว เพื่อมิให้รัฐตรากฎหมายที่มีผลเป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนโดยไม่เหมาะสม มิใช่เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง ไม่มีกรณีที่พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ คำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองในส่วนนี้จึง**ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง** จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาเฉพาะประเด็นที่ขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา **ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง**

ปัญหาดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- เช็คเป็นตัวเงินที่มีขึ้นใช้รับจ่ายเงินแทนการนำเงินสดไปชำระแก่กัน **ความน่าเชื่อถือของเช็คจึงมีความสำคัญ** หากเช็คขาดความน่าเชื่อถือย่อมส่งผลกระทบต่อการค้าและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ประเทศ

- พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ บัญญัติให้ผู้ออกเช็คที่มีเงื่อนไขข้อเท็จจริงตาม มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๑) ถึง (๕) มีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ **เพื่อให้ผู้ออกเช็คต้องระมัดระวังและออกเช็คโดยสุจริต**เพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมาย หากใช้ลงโทษผู้ออกเช็คทุกกรณีไม่ ศาลจะพิพากษา

ลงโทษตามมาตรา ๔ วรรคสอง ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงโดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้กระทำความผิดหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๑) ถึง (๕) เท่านั้น

- ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดโทษได้ตามความหนักเบาของการกระทำความผิด อีกทั้งมาตรา ๕ และมาตรา ๗ บัญญัติให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ และถ้าผู้กระทำความผิดใช้เงินตามเช็คแก่ผู้ทรงเช็คหรือแก่ธนาคารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ออกเช็ครับหนังสือบอกกล่าวจากผู้ทรงเช็คว่าธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น หรือหนี้ที่ผู้กระทำความผิดออกเช็คเพื่อใช้เงินนั้นสิ้นผลผูกพันไปก่อนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด **ให้ถือว่าคดีเลิกกัน**ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเมื่อชั่งน้ำหนักแล้ว **ประโยชน์สาธารณะที่ได้จากการมีหลักประกันความน่าเชื่อถือของเช็คและระบบเศรษฐกิจของประเทศ มีน้ำหนักมากกว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนจากการใช้โทษทางอาญาในกฎหมายดังกล่าว** บทบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล (จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง)

- นอกจากนี้ กฎหมายบัญญัติหลักการและการบังคับใช้ตัวเงินแต่ละประเภทไว้แตกต่างกันตามลักษณะของตัวเงินและวัตถุประสงค์การใช้ที่ไม่เหมือนกัน กฎหมายอาจบัญญัติความคุ้มครองไว้ต่างกันได้ ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค (จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง) ประกอบกับ

- บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิด และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นเป็นไปตามโทษที่บัญญัติไว้เท่านั้น น่าจะหมายถึงผู้ออกเช็คทราบตั้งแต่ตอนออกเช็คแล้วว่า หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน อาจถูกลงโทษทางอาญาด้วย แต่ยังไม่ออกเช็คชำระหนี้ให้ผู้รับเช็คไป (จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง)

พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคสอง เฉพาะในส่วนโทษทางอาญา ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง

อนึ่ง ปัจจุบันคณะรัฐมนตรีได้เสนอร่างพ.ร.บ.ยกเลิกพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ... ต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ มีสาระสำคัญเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ทั้งฉบับ โดยระบุเหตุผลว่า เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้า เพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ตามบทบัญญัติมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญ และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อ ๑๑ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองที่กำหนดให้บุคคลจะถูกจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวของสภาผู้แทนราษฎร

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๔/๒๕๖๔ เป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า **ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ วรรคหนึ่ง** ในส่วนที่บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้

นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ เพราะไม่สามารถใช้ปฏิบัติได้จริงในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดี เนื่องจากจะต้องเผื่อเวลาสำหรับการไต่สวนมูลฟ้องและดำเนินการออกหมายเรียกหรือหมายจับเพื่อให้ได้ตัวจำเลยมายังศาลด้วย และการที่อายุความในคดีราษฎรเป็นโจทก์น้อยกว่าในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ มีผลทำให้ผลของคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และผู้เสียหายเป็นโจทก์แตกต่างกัน ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ วรรคหนึ่ง มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างรวดเร็ว **ไม่ให้ระยะเวลาล่วงเลยไปจนกระทั่งพยานหลักฐานเสื่อมสลาย สูญหาย และไม่สามารถพิสูจน์ถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้** ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดต่อกระบวนการยุติธรรม (จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง) **และไม่ว่าคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ต่างต้องอยู่ในบังคับของกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ เหมือนกัน** หากราษฎรซึ่งเป็นผู้เสียหายเห็นว่าทำให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ดำเนินคดีอาญาแทนจะเป็นผลดีมากกว่า ก็สามารถร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่เพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนได้ (จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง)

๒. กลุ่มคำวินิจฉัยเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๗/๒๕๖๗ เป็นกรณีศาลฎีกาส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ตามพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาของพนักงานอัยการว่ามีเหตุอันควรที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัย ให้ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญและให้ศาลฎีการับฎีกา” ทำให้สิทธิในการฎีกาของคุณที่เป็นพนักงานอัยการกับจำเลยแตกต่างกัน เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๓ ถึงมาตรา ๔๗ ให้นำระบบอนุญาตมาใช้บังคับในการฎีกาคดีค้ามนุษย์ โดยกำหนดให้คู่ความที่ประสงค์จะฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ามนุษย์ต้องขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา และให้อำนาจศาลฎีกาพิจารณาและวินิจฉัยว่าจะรับหรือไม่รับฎีกาเรื่องใดไว้พิจารณา โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ปัญหาตามฎีกานั้นต้องเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ตามมาตรา ๔๕ วรรคสอง (๑) ถึง (๘) อันถือเป็นกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลฎีกา แม้มาตรา ๔๕ วรรคสี่ มุ่งหมายให้อัยการสูงสุดเป็นผู้กลั่นกรองว่าคดีใดเป็นปัญหาสำคัญอันควรให้ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัยด้วย แต่ไม่ได้กำหนดกรอบดุลพินิจในการรับรองให้ฎีกาของอัยการสูงสุด ส่งผลให้อัยการสูงสุดสามารถใช้ดุลพินิจรับรองให้พนักงานอัยการฎีกาได้นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ วรรคสอง ทำให้การนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาของพนักงานแตกต่างไปจากจำเลย เนื่องจากศาลฎีกาต้องรับฎีกาของพนักงานอัยการโดยไม่อาจวินิจฉัยเป็นประการอื่น ย่อมทำให้หลักประกันสิทธิในการฎีกาของคุณในคดีค้ามนุษย์ระหว่างพนักงานอัยการกับจำเลยแตกต่างกัน ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่าง

ในเรื่องสถานะของบุคคล ขัดต่อหลักความเสมอภาค พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม และกำหนดค่าบังคับให้คำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญมีผลเมื่อพ้นร้อยหกสิบวัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

หมายเหตุ : เหตุผลสำคัญที่ทำให้พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม เพราะศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คดีที่โจทก์ที่เป็นพนักงานอัยการกับคดีที่โจทก์เป็นราษฎรด้วยตนเอง ไม่ได้มีสาระสำคัญแตกต่างกัน การกำหนดสิทธิในการฎีกาแตกต่างกัน โดยกรณีขออนุญาตต่อศาลฎีกา องค์คณะผู้พิพากษาที่พิจารณาเรื่องนี้ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของมาตรา มาตรา ๔๕ วรรคสอง (๑) ถึง (๘) แต่การอนุญาตต่ออัยการสูงสุด ไม่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ใดๆ โดยจึงกระทำไม่ได้ เพราะขัดต่อหลักความเสมอภาพและห้ามเลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

อนึ่ง ก่อนหน้านี้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๒๒/๒๕๖๕ ว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๖ วรรคสี่ ซึ่งมีหลักการเหมือนกับพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง โดยศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลทำนองเดียวกันและกำหนดค่าบังคับให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลเมื่อพ้นร้อยหกสิบวัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเช่นเดียวกัน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๖๓ เป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า การที่บทบัญญัติ**ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีความอาญา มาตรา ๒๒๖/๓ มาตรา ๒๒๗ และมาตรา ๒๒๗/๑** ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั้นนำหน้าพนักงานหลักฐานทั้งปวงแล้วนำพยานบอกเล่ามาประกอบสำนวนคดีได้ ทำให้คดีนี้ศาลรับฟังพยานโจทก์ซึ่งเป็นพยานบอกเล่าแล้วมีคำสั่งประทับฟ้อง บทบัญญัติทั้งสามมาตราจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า การรับฟังพยานหลักฐานและบทตัดพยานในคดีอาญามีได้เคร่งครัด ศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานใดๆ ก็ได้ที่สามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในคดีอาญา เพียงแต่ต้องไม่ใช่พยานหลักฐานที่เกิดจากการจงใจ มีค้ำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นเท่านั้น สำหรับพยานบอกเล่า แม้โดยสภาพจะมีข้อบกพร่อง แต่การให้ศาลมีดุลพินิจรับฟังพยานบอกเล่าได้โดยให้สิทธิคู่ความร้องคัดค้านการรับฟังพยานบอกเล่าได้ตามข้อยกเว้นใน**มาตรา ๒๒๖/๓ วรรคสอง** และเพื่อเป็นการคุ้มครองจำเลยในคดีอาญา **มาตรา ๒๒๗/๑** จึงให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าด้วยความระมัดระวัง อีกทั้งหากมีข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ก็ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ตาม**มาตรา ๒๒๗** ย่อมทำให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีความอาญา มาตรา ๒๒๖/๓ มาตรา ๒๒๗ และมาตรา ๒๒๗/๑ ที่ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานบอกเล่า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง

หมายเหตุ : คดีนี้ศาลมีคำสั่งประทับฟ้องเพราะรับฟังคำเบิกความของพยานโจทก์ ซึ่งเป็นเพียงพยานบอกเล่า จำเลยที่ ๒ จึงโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ศาลมีดุลพินิจรับฟังพยานบอกเล่าได้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ขัด เพราะในคดีอาญาศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานใดๆก็ตามที่สามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ และแม้บทบัญญัติดังกล่าวให้รับฟังพยานบอกเล่าได้ แต่ก็ให้รับฟังด้วยความระมัดระวัง

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๘/๒๕๖๖ เป็นกรณีมีโต้แย้งว่า **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๕ วรรคหนึ่ง** ที่บัญญัติว่า “ในคดีราชฎเป็นโจทก์ ห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้อง มิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น” และ**มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง** ที่บัญญัติว่า คำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลย่อมเด็ดขาด ...” ขัดต่อหลักความเสมอภาคและหลักฟังความทุกฝ่าย จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๕** (บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้) และ**มาตรา ๒๗** ศาลรัฐธรรมนูญรับวินิจฉัยเฉพาะที่ได้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ป.วิ.อ.มาตรา ๑๖๕ วรรคหนึ่ง เป็นการคุ้มครองสถานภาพแห่งสิทธิและเสรีภาพของจำเลยมิให้ได้รับความเดือดร้อนจนกว่าศาลจะตรวจสอบแล้วว่าคดีมีมูล เนื่องจากคดีที่ราชฎเป็นโจทก์ยังไม่ผ่านการกลั่นกรองจากพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ แม้ศาลไม่อาจถามคำให้การจำเลยและจำเลยไม่มีสิทธินำพยานมาสืบก็ตาม แต่จำเลยก็ยังมีสิทธิตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ได้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๗

๓. กลุ่มคำวินิจฉัยเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีเลือกตั้ง

๓.๑ กฎหมายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๖๗ เป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ **มาตรา ๑๐๙ วรรคหนึ่ง** ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดและเป็นเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ ไม่ว่าจะมีการร้องขอหรือไม่ให้ศาลสั่งให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งครั้งที่เป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งเช่นนั้น จำนวนค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้ศาลพิจารณาจากหลักฐานการใช้จ่ายที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอต่อศาล...” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖** เพราะผู้ร้องต้องพ้นจากตำแหน่งและถูกเพิกถอนสิทธิฯ ไปแล้ว ยังต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้งด้วย ถือเป็นการลงโทษซ้ำสอง เป็นขัดต่อหลักนิติธรรม และเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้คัดค้านเกินสมควรแก่เหตุ ทั้งยังขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๗** เพราะกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลาออกและต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ นายกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ลาออกไม่ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้ง เป็นเหตุให้บุคคลไม่เสมอภาคกันในทางกฎหมาย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า การที่ผู้สมัครฯ กระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายเลือกตั้งเป็นเหตุให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายเงินงบประมาณในการจัดการเลือกตั้งถือเป็นภาระกระทำละเมิดต่อรัฐ อีกทั้งการเพิกถอนสิทธิฯ เป็นมาตรการลงโทษทางการเมืองแตกต่างจากความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งซึ่งเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่รัฐ กรณีไม่ขัดต่อหลักการกระทำครั้งเดียวไม่อาจถูกลงโทษสองครั้ง พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ **มาตรา ๑๐๙ วรรคหนึ่ง** จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง**

ส่วนข้อโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๙ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง โดยเทียบกับกรณีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลาออก ซึ่งไม่ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การลาออกเป็นสิทธิ ตามพ.ร.บ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (๓) ลาออก โดยยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ...” การลาออกจึงเป็นกรณีที่มี **กฎหมายบัญญัติรองรับให้ทำได้** บุคคลที่ลาออกจึงไม่ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้ง อันเป็นกรณีที่รัฐปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญต่างกันให้แตกต่างกันได้ ไม่ถือเป็นเหตุให้บุคคลไม่เสมอภาคกันในกฎหมาย บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

ข้อสังเกต

พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มีบทบัญญัติให้ผู้ที่ถูกเพิกถอนสิทธิฯ และเป็นเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งฯ เช่นเดียวกัน โดยมาตรา ๑๓๙ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดและเป็นเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ ไม่ว่าจะมีการร้องขอหรือไม่ ให้ศาลฎีกาสั่งให้ **ผู้นั้นรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้ง** ครั้งที่เป็นเหตุให้ศาลฎีกามีคำสั่งเช่นว่านั้น จำนวนค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้ศาลฎีกาพิจารณาจากหลักฐานการใช้จ่ายที่คณะกรรมการเสนอต่อศาล”

๓.๒ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ในข้อที่ว่า “**ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล**”

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๔ เป็นกรณีสืบเนื่องมาจากมีประกาศจังหวัดพิษณุโลกให้ผู้ฟ้องคดีสิ้นสุดสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปลักแรด โดยอ้างเหตุว่า ศาลแขวงพิษณุโลกมีคำพิพากษาจำคุกผู้ฟ้องคดีเป็นเวลา ๒๔ เดือน และมีหมายจำคุกให้คุมขังเป็นเวลา ๔ วัน เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปลักแรดสิ้นสุดของผู้ฟ้องคดีสิ้นสุดลง เพราะเหตุ “**ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายศาล**” ตามพ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๕ วรรคสอง และ พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๕ มาตรา ๔๕ (๔)

ผู้ฟ้องคดีจึงฟ้องสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก และเทศบาลตำบลปลักแรดต่อศาลปกครองพิษณุโลก ขอให้มีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว และให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามร่วมกันชดเชยค่าตอบแทนพร้อมดอกเบี้ย

ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองพิษณุโลก ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องขอให้ส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับที่กำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังโดยหมายศาล ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๑๐๑ (๑๓) โดยอ้างเหตุว่า เนื่องจากผู้ฟ้องคดีถูกจำคุกตามคำพิพากษาเพียงช่วงเวลาในระหว่างประกันตัวเท่านั้น ประกอบกับคดียังไม่ถึงที่สุด และต่อมาศาลฎีกามีคำสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ เนื่องจากในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อโจทก์ขอถอนฟ้องก่อนคดีถึงที่สุดและศาล

อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยอมเป็นอันระงับไปตามป.วิ.อ.มาตรา ๓๙ (๒) อีกทั้งเมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๓) ยังให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงต่อเมื่อต้องคำพิพากษาถึงที่สุด แม้จะมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ฯลฯ

ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัยเฉพาะข้อโต้แย้งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ส่วนข้อโต้แย้งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมาตราอื่น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ มาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง (๔) (ที่บัญญัติว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลสิ้นสุดลงเมื่อขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง) ประกอบมาตรา ๑๕ วรรคสอง (ที่บัญญัติว่า ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาเทศบาลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น) และ พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔๕ (๔) (ที่บัญญัติว่า บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ... (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล) เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดแห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาล **เพื่อให้สมาชิกสภาเทศบาลซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชนในระดับท้องถิ่นเป็นผู้ที่ปราศจากเหตุฆวหมอง** เนื่องจากสมาชิกสภาท้องถิ่นถือเป็นต้นแบบในฐานะตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น หากมีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นย่อมอาจคาดหมายได้ว่า บุคคลนั้นจะปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นได้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง กับวรรคสาม ทั้งยังเป็นคนละเรื่องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๓) ที่ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ฯลฯ บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๓) ด้วย

หมายเหตุ

๑) พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔๕ (๔) มีถ้อยคำเหมือนกับพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๖)

๒) คดีนี้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง กับวรรคสาม รวมกันไปในคราวเดียว

๓.๒ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ในข้อที่ว่า เคยถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๖๖ เป็นกรณีพนักงานอัยการยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดปทุมธานี กล่าวหาว่า จำเลยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านกลาง เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ โดยรู้อยู่แล้วว่า ตนเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากจำเลยต้องคำพิพากษาของศาลแขวงดอนเมือง เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ ในคดีหมายเลขแดงที่ อ.๑๐๗๕/๒๕๕๘ ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของจำเลยมีกำหนดห้าปี ซึ่งเมื่อนับถึงวันเลือกตั้งยังไม่พ้นกำหนดห้าปี นับแต่วันพ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ ที่บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ...

(๒๑) เคยถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง” ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๒๐ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗

คดีมีประเด็นมาสู่ศาลรัฐธรรมนูญตามคำโต้แย้งของจำเลยที่ว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจะต้องมีการกระทำอันเป็นเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และมีกำหนดระยะเวลาตามที่องค์กรนิติบัญญัติเห็นว่าเป็นกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมอยู่แล้ว แต่กรณีตามมาตรา ๕๐ (๒๑) เมื่อพ้นระยะเวลาถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแล้ว **ยังต้องรอจนกว่าจะพ้นห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง** จึงจะสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ เป็นการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการกีดกันกรงบุคคลก่อนเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่นที่มีความเข้มงวดเกินความจำเป็น ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

๓.๓ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา กรณีเป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙/๒๕๖๗ เป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ ที่บัญญัติว่า “ผู้สมัครต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ... (๒๔) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เว้นแต่ได้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือก” เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาเกินสมควรแก่เหตุ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เนื่องจาก

- พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒๔) กำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาเคยเป็นผู้บริหารท้องถิ่นไว้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข.(๓) (๕) (๖) และ (๗) ที่กำหนดให้บุคคลที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง รัฐมนตรี และสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องถูกจำกัดสิทธิไม่ให้ป็นสมาชิกวุฒิสภาเป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือก **เพื่อให้ไม่มีความผูกพันกับภาคการเมืองทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น** และอาศัยความได้เปรียบทางการเมืองเข้ามาแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

- แม้บทบัญญัติดังกล่าวจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอยู่บ้าง แต่เมื่อ**ชั่งน้ำหนัก**กับประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงเหตุผลและความจำเป็นต่อการจัดระบบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา

๓.๔ คำวินิจฉัยเกี่ยวกับกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๔ - ๑๕/๒๕๖๗ เป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่าพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง (๓) มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง (๓) และมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้ง ต่อร์ฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดวิธีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเพื่อป้องกันการสมยอมกันและป้องกันการแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง โดย**มาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง (๓)** การเลือกระดับอำเภอ และ**มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง (๓)** การเลือกระดับจังหวัด กำหนดให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับเลือกลงคะแนนเลือกกันเองในกลุ่มเดียวกันได้ไม่เกินสองคน และ**มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง (๓)** การเลือกระดับประเทศ กำหนดให้ผู้ได้รับเลือกลงคะแนนเลือกกันเองในกลุ่มเดียวกันได้ไม่เกินสิบคน การเลือกทั้งสามระดับดังกล่าวผู้สมัครหรือผู้ได้รับเลือกจะลงคะแนนเลือกตนเองก็ได้ แต่จะลงคะแนนให้บุคคลใดเกินหนึ่งคะแนนมิได้ แม้มิได้เป็นบทบัญญัติบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกต้องเลือกตนเองก็ตาม แต่การที่ผู้สมัครรับเลือกไม่ลงคะแนนเลือกตนเอง มิได้หมายความว่าผู้สมัครรับเลือกรายนั้นไม่สุจริตจนทำให้การเลือกตั้งกล่าวไม่สุจริตและเที่ยงธรรมเสียทีเดียว ประกอบกับเมื่อมีการเลือกกันเองในกลุ่มเดียวกันในรอบแรกแล้ว **ในรอบที่สองการเลือกทั้งสามระดับ** ยังกำหนดให้ใช้วิธีการเลือกไขว้ โดยการจับสลากแบ่งสายเลือกกลุ่มอื่นแต่ละกลุ่มในสายเดียวกัน ผู้ได้รับเลือกในกลุ่มเดียวกันจะเลือกกันเองหรือเลือกตนเองมิได้ ทั้งวิธีการจับสลากแบ่งสายและการเลือกไขว้ดังกล่าว**ทำให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับเลือกไม่อาจทราบล่วงหน้าในการเลือกผู้สมัครหรือผู้ได้รับเลือกรายใด** เป็นการป้องกันการสมยอมหรือช่วยเหลือกันอยู่แล้ว สำหรับมาตรา ๓๖ ที่กำหนดหลักการแนะนำตัวของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาและให้มีบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้สมัครเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้สมัครในการแนะนำตัวโดยผู้สมัครทุกคนสามารถมีผู้ช่วยเหลือผู้สมัครในการแนะนำตัวอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภารายอื่นทราบและใช้เป็นข้อมูลในการเลือกระหว่างผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาด้วยกันเท่านั้น ทั้งยังเป็นช่องทางในการเผยแพร่ให้ประชาชนรับรู้รับทราบผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาเป็นการทั่วไปในการร่วมกันตรวจสอบผู้ที่จะมาเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยที่ใช้อำนาจอธิปไตยในฐานะ ฝ่ายนิติบัญญัติ อีกทั้งบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้สมัครเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้สมัครในการแนะนำตัว ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาจะต้องปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขที่ กกต. กำหนดตามมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง นอกจากนี้การกำหนดให้มีบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้สมัครเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้สมัครในการแนะนำตัว ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๓๖ วรรคสอง ยังมีหลักประกันทางกฎหมายว่า หากผู้ช่วยเหลือผู้สมัครกระทำการแนะนำตัวเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เป็นข้อห้ามจะต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้สมัคร ส่วน**มาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง** บัญญัติหลักการไว้แต่เพียงว่าผู้สมัครอาจแนะนำตัวได้ตามวิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด เป็นกรณีที่กฎหมายแม่บทมอบอำนาจให้ กกต. ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย เป็นผู้กำหนดรายละเอียดในวิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการแนะนำตัวผู้สมัคร เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของสังคม กกต. ย่อมกระทำได้อยู่ในขอบเขตของรัฐธรรมนูญและพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ ส่วนระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแนะนำตัวในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๗ ข้อ ๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการแนะนำตัวในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๗ ที่กำหนดให้

ผู้สมัครสามารถแนะนำตัวโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ขอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ หรือไม่ ย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของกฎโดยศาลปกครอง

พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง (๓) มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง (๓) และมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง (๓) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗

๔. กลุ่มคำวินิจฉัยเกี่ยวกับพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑)

พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ บัญญัติว่าผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ...

(๑๑) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดิน ในฐานความผิดเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก

คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๖๓ เป็นกรณีนายอำเภอเกษตรสมบูรณ์มีคำสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลว่าไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติ อันเป็นความผิดตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่ว่า “ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ ... **กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง**”

ผู้ใหญ่บ้านอุทธรณ์คำสั่งของนายอำเภอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์ ผู้ใหญ่บ้านจึงฟ้องนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดต่อศาลปกครองกลาง ขอให้เพิกถอนคำสั่งของนายอำเภอ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ และคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และยื่นคำร้องขอให้ส่งข้อโต้แย้งของตนไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) เฉพาะความผิดว่าด้วยกฎหมายเลือกตั้ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ เพราะไม่มีกำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิไว้ อันกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ฟ้องคดีอย่างรุนแรง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า การที่พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) กำหนดคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านในส่วนของว่า “ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง” โดยมีได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งในฐานใด ย่อมหมายความว่า กระทำความผิดในทุกฐานความผิด รวมทั้งไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในกรณีที่ผู้นั้นถูกต้องห้ามรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านไว้ด้วย ย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งในทุกกรณีถูกต้องห้ามรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตลอดชีวิต การกำหนดให้การกระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งเป็นคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยไม่จำแนก

ประเภทการกระทำและความหนักเบาแห่งสภาพบังคับตามลักษณะและพฤติการณ์แห่งการกระทำนั้น เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกัน จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

นอกจากนี้ยังมี**คำวินิจฉัยฯที่ ๗ - ๘/๒๕๖๕** กรณีผู้ใหญ่บ้านในอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ถูกนายอำเภอมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะตรวจสอบพบว่า เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลจังหวัดนครนายกในความผิดต่อพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ฐานเสพเมทามเฟตามีน เป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่ว่า “ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ ... กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด”

คำวินิจฉัยฯที่ ๑๓/๒๕๖๖ กรณีผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครถูกนายอำเภอมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะตรวจสอบพบว่า เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลจังหวัดสมุทรสาครว่า มีความผิดฐานร่วมกันเล่นการพนันไพ่ป๊อก โดยเป็นเจ้าของมือ ป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่ว่า “ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ ... กฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานความผิดเป็นเจ้าของมือหรือเจ้าสำนัก”

คำวินิจฉัยฯที่ ๕/๒๕๖๗ กรณีผู้ใหญ่บ้านในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ถูกนายอำเภอมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะตรวจสอบพบว่า เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลจังหวัดราชบุรีว่า มีความผิดตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๕๔ มาตรา ๗๒ ตรี วรรคหนึ่ง ฯลฯ เป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่ว่า “ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ ... กฎหมายว่าด้วยป่าไม้”

คดีตามคำวินิจฉัยฯทั้งสามเรื่อง ผู้ใหญ่บ้านอุทธรณ์คำสั่งของนายอำเภอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์ ผู้ใหญ่บ้านจึงฟ้องนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดต่อศาลปกครองกลาง ขอให้เพิกถอนคำสั่งของนายอำเภอและคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ว่าราชการจังหวัด และขอให้ส่งข้อโต้แย้งของตนไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดที่ตนถูกกล่าวหา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ เพราะไม่มีกำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิไว้ อันกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ฟ้องคดีอย่างรุนแรง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยทำนองเดียวกับคำวินิจฉัยฯที่ ๑๓/๒๕๖๓

เปรียบเทียบ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๖๕ เป็นกรณีผู้ร้องยื่นฟ้องคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ก.ก.ต.) ผู้คัดค้านต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๙ ความว่า ผู้ร้องสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ผู้คัดค้านตรวจสอบคุณสมบัติผู้ร้องพบว่า ผู้ร้องเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลจังหวัดตรังว่า กระทำความผิดฐานเป็นเจ้าสำนักจัดให้มีการเล่นการพนันไพ่ฟองไทย ตามพ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็นเหตุให้ผู้ร้องมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น

หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) ผู้คัดค้านจึงมีคำสั่งถอนชื่อผู้ร้องออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ขอให้เพิกถอนคำสั่งของผู้คัดค้าน

หมายเหตุ : พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๐ บัญญัติว่า บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑๐) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๙ ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) บัญญัติลักษณะต้องห้ามของบุคคลมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งกรณีเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนักโดยไม่กำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นการตัดสิทธิการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ยื่นคำร้อง พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) จึงเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และ มาตรา ๔๐ (บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ) ศาลอุทธรณ์ภาค ๙ ส่งคำร้องของผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) กำหนดให้ผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องไม่เป็นผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนักโดยมิได้กำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิ เป็นการบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) และ พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๒) ที่กำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นมาตรการตรวจสอบ สกัด ป้องกัน และยับยั้งบุคคลที่มีประวัติเสื่อมเสียไม่ให้เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเด็ดขาด และกำหนดความผิดเฉพาะความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนักเท่านั้น มิได้รวมผู้เข้าไปเล่นการพนันหรือผู้สนับสนุน

- ประกอบกับเมื่อชี้แจงนำหน้าระหว่างการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลกับประโยชน์สาธารณะที่ต้องการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแล้ว มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการเท่าที่จำเป็น

บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม และไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

- แม้บทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพอยู่บ้าง แต่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ อันเป็นข้อยกเว้นให้กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐ วรรคสอง (ที่บัญญัติว่า การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง (คือเสรีภาพในการประกอบอาชีพ) จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ .. หรือประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๐(๑๐) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๔๐

หมายเหตุ :

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๑๐) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนักกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน ส่วน พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๒) ใช้ถ้อยคำทำนองเดียวกัน

ข้อสังเกต

ลักษณะต้องห้ามของผู้ใหญ่บ้าน ตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) กับลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๐ (๑) เป็นกรณีเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเช่นเดียวกัน

โดยพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) เป็นความผิดเกี่ยวกับกฎหมาย ๑๐ ฉบับ เป็นกฎหมายเกี่ยวกับป่า ๔ ฉบับ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ ซึ่งไม่ได้ระบุฐานความผิด นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่ไม่ระบุฐานความผิดอีก ๓ ฉบับ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และกฎหมายที่ระบุฐานความผิดอีก ๓ ฉบับ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดินในฐานความผิดเกี่ยวกับที่สาธารณะประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก

ส่วนพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) เป็นการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ๓ ฐานความผิด ได้แก่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ความผิดตามกฎหมายที่ระบุฐานความผิดอีก ๔ ฉบับ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน และความผิดตามกฎหมายที่ระบุฐานความผิดอีก ๒ ฉบับ ได้แก่ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ข้อที่เหมือนกันของกฎหมาย ๒ ฉบับนี้ คือเป็นการจำกัดสิทธิโดยไม่มีกำหนดเวลา ซึ่งหมายถึงการถูกจำกัดสิทธิตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การไม่กำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) เป็นการจำกัดสิทธิเกินสมควรแก่เหตุ แต่การไม่กำหนดระยะเวลาจำกัดสิทธิตามพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) ไม่เป็นการจำกัดสิทธิเกินสมควรแก่เหตุ เพราะนอกจากเป็นการบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๒) แล้ว กฎหมายยังมีเจตนารมณ์เพื่อสกัด ป้องกัน และยับยั้งบุคคลที่มีประวัติเสื่อมเสียไม่ให้เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเด็ดขาดด้วย

เหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแตกต่างกันดังกล่าวน่าจะเป็นเพราะหน้าที่และอำนาจของผู้ใหญ่บ้าน มีน้อยกว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมาก การจำกัดสิทธิโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาจึงเป็นการจำกัดสิทธิเกินสมควรแก่เหตุ

๕. กลุ่มคำวินิจฉัยเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีทุจริต

๕.๑ กระบวนพิจารณาชั้นตรวจพยานหลักฐาน และการนำสำนวนของคณะกรรมการป.ช.มาเป็นหลักในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือเป็นหลักในการพิจารณา

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๓/๒๕๖๔ เป็นกรณีโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองกับพวกรวม ๖ คน ต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ฐานความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ตามพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๙ และมาตรา ๖๐ ฯลฯ

จำเลยทั้งสองโต้แย้งว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ที่บัญญัติว่า วันตรวจพยานหลักฐาน ถ้าในกรณีที่มิได้โต้แย้งพยานหลักฐานใด หรือมีการโต้แย้ง แต่ไม่มีเหตุแห่งการโต้แย้งโดยชัดแจ้ง ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะไม่ให้ถ้อยคำใดที่อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และมีผลเป็นการบีบบังคับให้จำเลยต้องให้การในรายละเอียดแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสี่ นอกจากนี้พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ ที่บัญญัติให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของ

โจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาข้อเท็จจริง เป็นการเริ่มต้นพิจารณาคดีหรือไต่สวนโดยมีข้อสันนิษฐานไว้แล้วว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

ปัญหาเกี่ยวกับพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า การตรวจพยานหลักฐานตามมาตรา ๒๑ เพื่อให้คู่ความเห็นพยานหลักฐานของอีกฝ่าย หากคู่ความยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง ศาลจะไม่ทำการไต่สวนเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคำเนินไปได้ด้วยความรวดเร็ว และการที่จำเลยมิได้โต้แย้งคัดค้านพยานหลักฐานโจทก์อย่างชัดเจน มิได้หมายความว่า ข้อเท็จจริงยุติตามพยานหลักฐานนั้น แต่ศาลต้องนำพยานหลักฐานทั้งหมดมาชั่งน้ำหนักกว่าเพียงพอที่ศาลจะเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ แล้วพิพากษาไปตามพยานหลักฐานนั้น บทบัญญัติ มาตรา ๒๑ วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

ปัญหาเกี่ยวกับพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า การที่มาตรา ๒๒ ให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริงนั้น ศาลเพียงนำเค้าโครงเรื่องที่คณะกรรมการป.ป.ช.หรือพนักงานอัยการเรียบเรียงในชั้นไต่สวนหรือสอบสวนมาพิจารณา(ในเบื้องต้น) แล้วไต่สวนตามสำนวนการสอบสวนหรือคำฟ้องของโจทก์ เนื่องจากเอกสารดังกล่าวผ่านกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงมาแล้วชั้นหนึ่ง และการนำสำนวนคณะกรรมการป.ป.ช.มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง มิได้เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยกระทำความผิด ไม่ได้เป็นบทบังคับให้ศาลต้องรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเป็นที่ยุติตามนั้น เพราะศาลยังมีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงจากพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานอื่นใดจากจำเลยหรือหน่วยงานหรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมตามที่ศาลเห็นสมควร บทบัญญัติ มาตรา ๒๒ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

ข้อสังเกต

พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๖ วรรคสอง มีถ้อยคำทำนองเดียวกันว่า “...ทั้งนี้ โดยนำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป.ป.ช.หรือของผู้ไต่สวนอิสระแล้วแต่กรณี มาเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้” และก่อนหน้านี้เคยมีพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ บัญญัติว่า ให้ศาลพิจารณาคดีโดยยึดรายงานและสำนวนคดีของคณะกรรมการป.ป.ช.เป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๒ ว่าไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๒ เป็นกรณีศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตฯ ส่งข้อโต้แย้งของจำเลยไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ (ให้ศาลพิจารณาคดีโดยยึดรายงานและสำนวนคดีของคณะกรรมการป.ป.ช.เป็นหลักในการพิจารณา) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ และ มาตรา ๔๐ (๒)(๓)(๓)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คำโต้แย้งนี้เป็นกรณีที่จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่าพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ วรรค

หนึ่ง มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ และ มาตรา ๔๐ (๒)(๓)(๗) ซึ่งเมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ แล้ว มีหลักการทำนองเดียวกันในมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคห้า ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงพิจารณาวินิจฉัยคำโต้แย้งนี้ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ ได้

ปัญหาว่า พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ ไม่ได้เป็นบทบังคับให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต้องรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเป็นยุติตามที่ปรากฏในรายงานและสำนวนคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่ประการเดียว เนื่องจากกระบวนการในชั้นคณะกรรมการป.ป.ช.เพื่อบำบัดความผิดอาญาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายนี้เป็นเพียงกระบวนการพิจารณาชั้นแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในเบื้องต้นก่อนฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น ศาลยังคงมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดพยานหลักฐานแห่งคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ และ มาตรา ๒๒๗/๑ และมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบการวินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕

- ส่วนโจทก์ยังต้องมีภาระการพิสูจน์การกระทำและเจตนาของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิด เช่นเดียวกับความผิดอาญาทั่วไป

- จำเลยยังคงมีสิทธิในการต่อสู้คดี เสนอพยานหลักฐาน รวมทั้งโต้แย้งและนำสืบหักล้างพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้

พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ จึงไม่ได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

ส่วนปัญหาว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคห้า หรือไม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- สถานะของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป

- แม้การพิจารณาคดีเจ้าหน้าที่รัฐจะมีความแตกต่างไปจากวิธีพิจารณาคดีอาญาสำหรับบุคคลทั่วไปอยู่บ้าง แต่ก็มีผลจำเป็นต้องกระทำเพื่อปราบปรามการทุจริตในวงงานราชการที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวม

บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคห้า

๕.๓ ภาระการพิสูจน์ในคดีร้ายผิดปกติ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๕ เป็นกรณีอัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งขอให้มีคำสั่งให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านทั้งสองตกเป็นของแผ่นดินเพราะเหตุร้ายผิดปกติ ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่อมาศาลแพ่งมีคำสั่งให้ทรัพย์สินรวม ๔๙ รายการ มูลค่า ๓๔๑,๗๙๗,๘๑๑.๕๘ บาท ตกเป็นของแผ่นดิน ผู้คัดค้านทั้งสองอุทธรณ์

ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ผู้คัดค้านทั้งสองยื่นคำโต้แย้งว่า พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๘๑ วรรคสอง ที่กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็น

ว่าทรัพย์สินดังกล่าวมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ ทั้งที่ผู้กล่าวหาซึ่งเป็นรัฐมีอำนาจตรวจสอบและเข้าถึงพยานหลักฐานต่างๆ ได้มากกว่าผู้ถูกกล่าวหา บทบัญญัติดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ ประกอบมาตรา ๔ และมาตรา ๕

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน พนักงานอัยการยังคงมีภาระหน้าที่ในการนำสืบให้เห็นเหตุอันควรสงสัยก่อนว่า ทรัพย์สินนั้นมีความเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดอย่างไร

- หลังจากนั้นเจ้าของทรัพย์สินมีภาระการพิสูจน์ให้เห็นว่า ทรัพย์สินนั้นมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ ตามมาตรา ๘๑ วรรคสอง อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้พิสูจน์สิทธิของตนต่อศาลได้อย่างเต็มที่ เพราะการได้มาซึ่งทรัพย์สินเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของเจ้าของทรัพย์สินแต่เพียงฝ่ายเดียว และสามารถเข้าถึงพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นได้ หากเป็นกรณีที่ได้ทรัพย์สินมาโดยสุจริตหรือมิได้ทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤตินิชอบ ผู้ถูกกล่าวหาย่อมเป็นบุคคลที่รู้ดีที่สุดว่าทรัพย์สินเหล่านั้นได้มาโดยสุจริตด้วยวิธีใด อย่างไร

- การรับฟังพยานหลักฐานของศาลยังคงใช้หลักการชั่งน้ำหนักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๘๑ วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม และไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ ทั้งไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลในกฎหมายระหว่างรัฐกับผู้ถูกกล่าวหาในการกำหนดภาระการพิสูจน์ ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๗ และเป็นการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ รับรองไว้

๕.๔ กฎหมายที่ให้ต้นสังกัดพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการป.ป.ท.และคณะกรรมการป.ป.ช.ชี้มูล โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๖๖ เป็นกรณีมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ฟ้องคดี ฐานปฏิบัติหน้าที่ราชการไม่รอบคอบฯ ต่อมาคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ (คณะกรรมการ ป.ป.ท.) ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ มีมติชี้มูลความผิดผู้ฟ้องคดี และส่งรายงานและเอกสารพร้อมความเห็นไปยังมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เพื่อพิจารณาลงโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีมติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ที่ ๒ โดยความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ มีคำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการ ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามต่อศาลปกครองกลาง ขอให้มีคำพิพากษาเพิกถอนมติและคำสั่งไล่ออกจากราชการ และให้รับผู้ฟ้องคดีกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งเดิมจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

ระหว่างการพิจารณา ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องโต้แย้งว่า พ.ร.บ.มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ ที่ให้ผู้บังคับบัญชาต้องพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ (คณะกรรมการ ป.ป.ท.) มีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย และให้ถือว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นของคณะกรรมการ

ป.ป.ท. เป็นสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย หากผู้บังคับบัญชาละเลยไม่ดำเนินการให้ถือว่าผู้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัยหรือกฎหมายนั้น เป็นการให้ผู้บังคับบัญชาต้องพิจารณาลงโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหาซ้ำในมูลกรณีเดียวกับที่เคยมีการลงโทษทางวินัยถึงที่สุดแล้ว จึงเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐมากเกินไป ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล และเป็น การเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และ มาตรา ๒๖

ศาลปกครองสงขลาส่งข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีดังกล่าวไปศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

หมายเหตุ : พ.ร.บ.มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๔๐ เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำการทุจริตในภาครัฐ และเป็นกรณีที่มีความผิดทางวินัย ให้ประธานกรรมการส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาผู้นั้น เพื่อพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. ได้มีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอีก ในการพิจารณาโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ถือว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนวินัย ตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา นั้น ๆ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๔๑ เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา ๔๐ ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนพิจารณาลงโทษภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องและให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนส่งสำเนาคำสั่งลงโทษดังกล่าวไปให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ออกคำสั่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ข้อโต้แย้งที่ว่า พ.ร.บ.มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๐ และ ๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ นั้น เห็นว่า มาตรา ๔ เป็นบททั่วไปที่วางหลักการคุ้มครองเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล โดยมีได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

ส่วนข้อโต้แย้งที่ว่า พ.ร.บ.มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ **มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑** ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖** นั้น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- บทบัญญัติดังกล่าวมีความมุ่งหมายให้คณะกรรมการป.ป.ท. เป็นองค์กรฝ่ายบริหารที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำทุจริตในภาครัฐของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้อำนวยการกองลงมา

- ในการไต่สวนข้อเท็จจริง ผู้ถูกกล่าวหาสามารถคัดค้านอนุกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริง และชี้แจงหรือแสดงพยานหลักฐานโต้แย้งข้อกล่าวหาหรือนำพยานบุคคลมาให้ถ้อยคำประกอบการชี้แจง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

- ส่วนขั้นตอนที่กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาโทษตามฐานความผิดที่คณะกรรมการป.ป.ท.มีมติ
กฎหมาย**มิได้บัญญัติให้ผู้ถูกกล่าวหา มีหน้าที่ใดเพิ่มเติม**หรือมีขั้นตอนหรือกระบวนการใดอันเป็นการเพิ่มภาระ
หรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา

- อีกทั้งมาตรการตามมาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ เป็นเพียงขั้นตอนในการไต่สวนข้อเท็จจริงและ
ดำเนินการทางวินัยตามมาตราดังกล่าว**มิได้เป็นที่สุด** แม้ผู้บังคับบัญชาจะมีคำสั่งลงโทษทางวินัยตามมาตรา ๔๑
ผู้ถูกลงโทษ**มีสิทธิอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษและใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาล**เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมได้

- ส่วนข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีที่ว่า พ.ร.บ.มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๐ และ ๔๑ เป็นการลงโทษทางวินัยผู้ถูกกล่าวหาซ้ำในมูลคดีเดียวกันกับที่เคยมีการลงโทษ
ทางวินัยซึ่งถึงที่สุดแล้วนั้น เห็นว่า การดำเนินการของคณะกรรมการป.ป.ท.ตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็น
กระบวนการที่แยกต่างหากจากกระบวนการลงโทษทางวินัย ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนย่อมมี
อำนาจดำเนินการเพิกถอนคำสั่งลงโทษทางวินัยที่มีอยู่เดิม แล้วจึงออกคำสั่งลงโทษทางวินัยตามฐานความผิด
คณะกรรมการป.ป.ท.มีมติ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวเป็นมาตรการตรวจสอบภายในฝ่ายบริหาร ไม่เป็นการ
ลงโทษมากกว่าครั้งหนึ่งสำหรับความผิดที่บุคคลนั้นได้กระทำให้เพียงครั้งเดียว

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๐ และ ๔๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖**

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖/๒๕๖๗ เป็นกรณีศาลปกครองกลางส่งข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีว่า พ.ร.บ.
มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ **มาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง** มีลักษณะ
เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิด เป็นการปฏิบัติต่อผู้ฟ้องคดี**เหมือนเป็นผู้กระทำผิดทั้งที่**
ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด โดยให้คณะกรรมการป.ป.ท.ก้าวล่วงเข้าใช้อำนาจเด็ดขาดในการ
บริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐโดยไม่มีหน่วยงานใดตรวจสอบถ่วงดุลหรือคัดค้านได้ จึงขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- การดำเนินการ**เพื่อพิจารณาโทษทางวินัยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นคนละส่วนกับการดำเนินคดีอาญา**
และเป็นคนละกรณีกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรค
สอง

- หากผู้บังคับบัญชามีคำสั่งลงโทษทางวินัย ผู้ถูกลงโทษสามารถใช้**สิทธิอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนด**
โทษของผู้บังคับบัญชาได้ตามกฎหมาย ระเบียบ หรือหรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล หากไม่พอใจในผล
ของการวินิจฉัยอุทธรณ์สามารถใช้สิทธิทางศาล ฟ้องคดีต่อศาลปกครองหรือศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อพิจารณา
วินิจฉัยคดีเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของคณะกรรมการป.ป.ท. และผู้บังคับบัญชาได้

พ.ร.บ.มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๐ วรรค
หนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๙ วรรคสอง**

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๐/๒๕๖๗ เป็นกรณีศาลปกครองกลางส่งข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ **มาตรา ๑๒๒ วรรคสาม** ที่บัญญัติว่า “ในกรณีตามวรรคหนึ่ง (คณะกรรมการ ป.ป.ช. ใต้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร่ำรวยผิดปกติ) ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. แจ้งคำวินิจฉัยพร้อมด้วยข้อเท็จจริงโดยสรุป ไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนของผู้ถูกกล่าวหาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่วินิจฉัย**เพื่อส่งลงโทษ**ไล่ออกภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง โดยให้ถือว่ากระทำการทุจริตต่อหน้าที่” ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ กระหน่ำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการถูกวินิจฉัยว่าร่ำรวยผิดปกติเป็นคดีในทางแพ่ง ไม่อาจตีความว่าเป็นมูลความผิดทางอาญาฐานทุจริตต่อหน้าที่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙**

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า มาตรา ๑๒๒ วรรคสาม เป็นมาตรการทางกฎหมายที่เป็นธรรมในการรักษาคุณลักษณะระหว่างการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่มีความร้ายแรง เมื่อ**ขังน้ำหนักระหว่าง**ประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายกับผลกระทบจากการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแล้ว เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง**

- มาตรา ๑๒๒ วรรคสาม มีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่า**ร่ำรวย**ผิดปกติเท่านั้น ไม่ใช้บทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกลงโทษทางอาญา จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง**

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๐/๒๕๖๖ เป็นกรณีศาลปกครองกลางส่งข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ **มาตรา ๙๘ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๙๙ และมาตรา ๑๐๑** ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคห้า

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- **มาตรา ๙๘ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม** กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนพิจารณาโทษทางวินัยผู้ถูกกล่าวหา โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย และให้ถือว่าสำนวนการใต้สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัย เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้การตรวจสอบของคณะกรรมการป.ป.ช.บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งการใต้สวนของคณะกรรมการป.ป.ช.มีหลักประกันความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา**ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการสอบสวนทางวินัย**ของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยและผู้ถูกลงโทษยังมีสิทธิสิทธิอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษและใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

- สำหรับ**มาตรา ๙๙** กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนสามารถขอให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทบทวนมติเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่มาแสดง เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิ ความเชื่อใจ และเป็นคุณแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะให้เฉพาะผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนเป็นผู้มีสิทธิขอทบทวนมติ เนื่องจากเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและทราบข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี

- ส่วนมาตรา ๑๐๑ วรรคหนึ่ง กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง โดยไม่ต้องอุทธรณ์ หรือจะอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้บังคับบัญชาก่อนก็ได้ เป็นบทบัญญัติที่ทำให้เกิดความเป็นธรรม แก่ผู้ถูกกล่าวหาและลดขั้นตอนการดำเนินการให้เกิดความรวดเร็วยิ่งขึ้น และวรรคสอง กำหนดให้กรณีที่ผู้ถูกลงโทษนำคดีไปฟ้องศาลปกครองโดยมิได้ฟ้องคณะกรรมการป.ป.ช. ให้ศาลปกครองแจ้งให้คณะกรรมการป.ป.ช. ทราบ และเข้ามาเป็นคู่กรณีได้ บัญญัติขึ้นเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เนื่องจาก คณะกรรมการป.ป.ช.เป็นองค์กรวินิจฉัยเรื่องที่มีการฟ้องคดี

บทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคห้า

๖. กลุ่มคำวินิจฉัยกรณีกฎหมายใหม่เป็นคุณ แต่มีข้อห้ามไม่ให้ใช้กับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖-๗/๒๕๖๑ เป็นกรณีจำเลยซึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า มีความผิดตามพ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ขณะที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ มีพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ แก้ไขข้อสันนิษฐานตามมาตรา ๖๖ วรรคหนึ่งว่า หากมีเมทาบิเทนปริมาณที่กำหนดไว้ในครอบครอง (เช่น ตั้งแต่ ๑๕ เม็ด ขึ้นไป) ให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด (สืบหากล้างไม่ได้) เป็นว่า ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันเป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (สืบหากล้างได้)

จำเลยจึงยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ขอให้นำพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษฯ ที่แก้ไขใหม่มาบังคับแก่คดีของตน (ขอนำพยานมาสืบเพิ่มเติมเพื่อหากล้างข้อสันนิษฐาน) และยื่นคำร้องอีกฉบับหนึ่งขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยัง ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ (ไม่ให้ใช้ บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่กับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๔ และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ หลายมาตรา

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยโดยพิจารณาแยกคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วเป็น ๒ ประเภท กล่าวคือ

๑) คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว แต่คดียังไม่ถึงที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ หมายความว่า เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุด โดยอาจอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา จำเลยก็ไม่อาจนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์เจตนาของตนเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษว่า ตนเองไม่ได้ มีเจตนาเพื่อจำหน่าย จึงถือเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้

- หลักพื้นฐานของการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาที่ดีและเป็นธรรมของไทย จะต้องนำกฎหมายที่เป็น คุณมาใช้บังคับแก่จำเลยในคดีอาญาตราบเท่าที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด

ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๘ ในส่วนนี้จึงขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง) และจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

๒) คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว และคดีถึงที่สุดแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- สำหรับกรณีคดีถึงที่สุดแล้ว พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ในส่วนที่มีให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๕ วรรคสาม มาตรา ๑๗ วรรคสอง และ มาตรา ๒๖ วรรคสอง แห่งพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ไปใช้บังคับแก่คดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้บังคับเป็นไปเพื่อคุ้มครองกระบวนการพิจารณาและคำพิพากษาในคดีที่ถึงที่สุดไปแล้วโดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาหรือลักษณะเด็ดขาดถึงที่สุดของคำวินิจฉัยขององค์กรตุลาการ

ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๘ ในส่วนนี้จึงมิได้เป็นการขัดหรือแย้งต่อข้อสันนิษฐานที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคสาม

เปรียบเทียบ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๕/๒๕๖๖ เป็นกรณีศาลจังหวัดกระบี่พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามพ.ร.บ.ยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่งและวรรคสาม (๒) และมาตรา ๖๖ วรรคสอง ลดโทษให้หนึ่งในสาม คงโทษจำคุก ๒ ปี ๘ เดือน และปรับ ๒๖๖,๖๖๖.๖๗ บาท ฯลฯ จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์แผนกคดียาเสพติด พิพากษายืน จำเลยฎีกาโดยศาลฎีกาอนุญาตให้ฎีกา

ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (ที่บัญญัติกำหนดบทเฉพาะกาลว่า ให้บทบัญญัติที่ให้สันนิษฐานว่าเป็นการกระเพื่อำหมายซึ่งยาเสพติดให้โทษตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และเพื่อขยายซึ่งวัตถุประสงค์ตามพ.ร.บ.วัตถุประสงค์ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัตินี้ยังคงมีผลใช้บังคับแก่คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วก่อนวันที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดท้ายพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแล้วแต่กรณี จนกว่าคดีถึงที่สุด) มีผลให้จำเลยยังคงอยู่ภายใต้บทสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด ขัดต่อหลักนิติธรรม จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และเป็นการปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนว่าเป็นบุคคลที่ได้กระทำความผิดโดยที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษา ขัดต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง ขอให้ส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลฎีกาจะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยโต้แย้งพร้อมเหตุผลว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

แต่ที่จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๒๖ วรรคสอง หรือไม่นั้น **รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป** โดยมีได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ และ

จำเลยไม่ได้อธิบายเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคสอง เพราะเหตุใด จึงรับวินิจฉัยเฉพาะที่อ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

ส่วนปัญหาว่า พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วก่อนวันที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดมีผลใช้บังคับ และอาจอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ยังคงต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติที่กำหนดให้การมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษเกินปริมาณที่กฎหมายกำหนดไว้ในสันนิษฐานว่าผู้นั้นมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น เป็นบทสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาที่ไม่เด็ดขาด จำเลยมีโอกาสนำพยานหลักฐานพิสูจน์ความจริงว่าการกระทำของตนมิใช่การกระทำเพื่อจำหน่ายเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้

- การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้นได้ผ่านการพิจารณาคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยชอบด้วยกฎหมายมาแล้ว ทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน การพิจารณาสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการ การรับฟังพยานหลักฐานของศาล อยู่บนพื้นฐานของหลักการรับฟังพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากกรณีมีความสงสัยอันควร ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยได้

- กรณีแตกต่างจากคำวินิจฉัยที่ ๖ - ๗/๒๕๖๑ วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ที่ไม่ให้นำกฎหมายที่เป็นคุณแก่จำเลยที่มีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ขัดต่อหลักนิติธรรม เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง เป็นกรณีกำหนดให้ยังคงใช้บังคับตามกฎหมายเดิมที่เป็นบทบัญญัติให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย โดยไม่เปิดโอกาสให้จำเลยนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวว่าการกระทำของตนมิใช่การกระทำเพื่อจำหน่าย

- ทั้งหากมีกรณีกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างจากกฎหมายที่ใช้ภายหลังการกระทำความผิด ซึ่งเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสามารถใช้กฎหมายที่เป็นคุณปรับลดโทษแก่จำเลยได้

- แม้จำเลยอาจไม่ได้รับประโยชน์จากประมวลกฎหมายยาเสพติดที่ยกเลิกบทสันนิษฐานความผิดดังกล่าว ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ที่เป็นคุณกว่าก็ตาม แต่เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย (น่าจะหมายถึงความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นจากการขอให้จำเลยนำพยานมาหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวทุกคดี) กับผลกระทบต่อจำเลยที่มีภาระการพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าว ที่อาจเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอยู่บ้าง แต่ก็ได้ทำให้การอำนวยความสะดวกแก่จำเลยเสียไป

ดังนั้น พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง จึงไม่ได้ขัดต่อขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ตามมาตรา ๒๖ และไม่ขัดต่อหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่มีความผิด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง

๗. กลุ่มคำวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับกฎหมายระดับพระราชบัญญัติทั่วไป

๗.๑ พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔
มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ที่ให้สิทธิได้รับค่าตอบแทนแก่เฉพาะผู้ที่ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และต่อมาศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าไม่ได้กระทำความผิด

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๙/๒๕๖๕ คดีนี้ มีจำเลยในคดีที่ศาลยกฟ้อง ซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาของศาล ไปขอค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นค่าทนายความจากคณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตามพ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) คณะกรรมการฯยกคำขอ เนื่องจาก**จำเลยไม่ได้ถูกคุมขัง**ในระหว่างการพิจารณาคดี จำเลยจึงยื่นอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการฯต่อศาลอุทธรณ์ตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าว และยื่นคำร้องขอให้ศาลอุทธรณ์ส่งข้อโต้แย้งของตนไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติดังกล่าวมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ที่กำหนดให้การถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติค่าใช้จ่ายในส่วนค่าทนายความอันเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี ย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ยื่นคำขอ สร้างบรรทัดฐานให้จำเลยที่ต้องการได้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวต้องสละสิทธิในการปล่อยชั่วคราว ทั้งที่จำเลยจะถูกปล่อยชั่วคราวหรือไม่ ล้วนแต่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ เป็นบทบัญญัติที่เป็นข้อจำกัดในการอำนวยความสะดวกหรือขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๙** (น่าจะหมายถึงวรรคสองที่ว่า ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ที่ให้สิทธิแก่เฉพาะผู้ที่สูญเสียอิสรภาพด้วยเหตุที่ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวและถูกคุมขังเป็นระยะเวลาในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลหรือต้องรับโทษตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดต่อในภายหลังว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดนั้น **เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเสียหายจากการคุมขังโดยกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด** เพื่อให้รัฐมีความระมัดระวังในการดำเนินคดีอาญาและรับผิดชอบต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของรัฐ และเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งการบัญญัติกฎหมายเพื่อเยียวยาความเสียหายในลักษณะดังกล่าว รัฐต้องคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมประกอบด้วย บทบัญญัติดังกล่าวจึง**ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙**

๗.๒ พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๔ คดีนี้ในระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ (ที่บัญญัติว่า การร้องขอรับเงินที่วางไว้ตามมาตรา ๓๑ (เงินค่าทดแทนการเวนคืนที่หน่วยราชการนำไปฝากไว้ในบัญชีธนาคาร) ให้ร้องขอรับภายในสิบปี นับแต่วันที่วางเงิน ถ้าไม่ร้องขอภายในกำหนดเวลาเช่นนั้น ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง**

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า บทบัญญัตินี้ดังกล่าว**ยึดถือเพียงความสะดวกของรัฐแต่ฝ่ายเดียว** โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน และไม่คำนึงถึงกรณีที่เป็นเจ้าของ

อสังหาริมทรัพย์อาจมีเหตุขัดข้องสามารถใช้สิทธิของตนได้ตามกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ทั้งที่รัฐมีหน้าที่จ่ายเงินค่าทดแทนที่เป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายจากการที่รัฐได้พรากเอากรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ บทบัญญัติมาตรา ๓๔ จึงเป็นการลิดรอนสิทธิของบุคคลที่ถูกเวนคืนเพิ่มเติมไปอีก ทั้งเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มภาระเกินความจำเป็น และจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

๗.๓ พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๔๓ มาตรา ๒๔๔ และมาตรา ๓๑๗/๑๓

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๗/๒๕๖๗ เป็นกรณีจำเลยในคดีของศาลแพ่งโต้แย้งว่า พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๔๓ มาตรา ๒๔๔ และมาตรา ๓๑๗/๑๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ปัญหาว่า พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๔๓ บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลตามมาตรานี้เป็นบุคคลซึ่งรู้หรือครอบครองข้อมูลภายในตามมาตรา ๒๔๒ ส่วนมาตรา ๒๔๔ บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลตามมาตราเป็นบุคคลซึ่งมีพฤติกรรมการซื้อขายหลักทรัพย์หรือเข้าผูกพันตามสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่เกิดไปจากปกติวิสัยของตน เป็นบุคคลซึ่งรู้หรือครอบครองข้อมูลภายในตามมาตรา ๒๔๒ บทบัญญัติมาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๔ บัญญัติขึ้นเพื่อผลักภาระการพิสูจน์ให้จำเลยเป็นผู้พิสูจน์ว่าตนมิได้รู้หรือครอบครองข้อมูลภายใน โดยเป็นการสันนิษฐานที่เป็นไปตามสภาพความเป็นจริงหรือการสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ เพื่อให้จำเลยเป็นบุคคลซึ่งรู้หรือครอบครองข้อมูลภายในอันเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดในส่วนของผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๒๔๒ เป็นผู้พิสูจน์ว่าตนมิได้เป็นเช่นนั้นเท่านั้น ไม่ใช่การสันนิษฐานเด็ดขาดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดโดยทันที จำเลยสามารถนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้ โจทก์ยังคงมีภาระการพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขของข้อสันนิษฐานตามมาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๔ และต้องพิสูจน์การกระทำของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดอื่น ๆ ตามมาตรา ๒๔๒ อีกด้วย บทบัญญัติมาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๔ มิใช่การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดอันมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ให้จำเลยโดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์การกระทำใดของจำเลยเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ขัดต่อหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่มีความผิด ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

ส่วนปัญหาว่า พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๑๗/๑๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๑๗/๑๓ บัญญัติให้นำอายุความฟ้องคดีอาญามาใช้บังคับแก่การฟ้องคดีเพื่อกำหนดมาตรการลงโทษทางแพ่ง เนื่องจากเดิมการฟ้องคดีหลักทรัพย์มีมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงมาตรการทางอาญา

มีขั้นตอนและกระบวนการก่อนฟ้องคดีใช้ระยะเวลาานาน บางฐานความผิดมีอายุความสั้นทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีอาญาได้ และเป็นการกระทำความผิดที่ซับซ้อนโดยกระทำกันเป็นเครือข่ายหรือเป็นขบวนการ จึงเพิ่มมาตรการลงโทษทางแพ่งมาใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิดอาญาบางฐานความผิดซึ่งเป็นมาตรการทางเลือกในการลงโทษ **แต่การฟ้องคดีเพื่อกำหนดมาตรการลงโทษทางแพ่งไม่ใช่การฟ้องคดีละเมิด** แม้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีฐานะเป็นโจทก์ แต่มิได้เป็นผู้เสียหาย โจทก์มีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในฐานะเป็นผู้กำกับดูแลและควบคุมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ การที่ทบัญญูตีดังกล่าวกำหนดให้นำอายุความฟ้องคดีอาญามาใช้บังคับแก่การฟ้องคดีเพื่อกำหนดมาตรการลงโทษทางแพ่ง**เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น** จึงเหมาะสมและจำเป็นในการรักษาความเชื่อมั่นและคุ้มครองผู้ลงทุนและประชาชน เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ข้อสังเกต :**การตอบข้อสอบเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง**

ข้อสอบเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง มี ๒ ลักษณะ

ลักษณะที่ ๑ ให้วินิจฉัยว่า ศาลที่พิจารณาคดีต้องส่งข้อโต้แย้งของคู่ความไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยหรือไม่ หรือศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับพิจารณาหรือไม่

ข้อสอบลักษณะนี้ต้องการให้วิเคราะห์เพียงว่า ข้อโต้แย้งของคู่ความต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่ หากต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง คำตอบจะเป็นว่า ศาลที่พิจารณาคดีต้องส่งไป หรือศาลรัฐธรรมนูญต้องรับวินิจฉัย แล้วแต่รูปเรื่องของคำถาม แต่หากไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง คำตอบก็จะเป็นไปในทางตรงข้าม

ในการตอบข้อสอบประเด็นว่า กฎหมายนั้นเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ได้หรือไม่ หากเห็นว่าส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับวินิจฉัยได้ ควรให้เหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายและข้อโต้แย้งตามคำถามในข้อสอบนั้น

(๑) เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี

(๒) เป็นข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๒) ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น

ส่วนในกรณีที่เห็นว่าส่งไปไม่ได้ คำตอบต้องระบุว่าไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ข้อใด และเพราะเหตุใด

ตัวอย่างข้อสอบลักษณะที่ ๑ : ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๑

คำถาม (ประเด็นที่ ๒) พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนายเสริมต่อศาลอาญาว่า กระทำความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ ระหว่างการพิจารณาสืบพยานโจทก์ นายเสริมยื่นคำร้องต่อศาลอาญาโดยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ ที่บัญญัติว่า “...คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นที่สุด” เป็นการเลือกปฏิบัติ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๖๐) มาตรา ๒๗ วรรคสาม เพราะเป็นการเลือกปฏิบัติ ขอให้ศาลอาญาส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ ศาลอาญามีคำสั่งยกคำร้องและดำเนินการสืบพยานต่อไปให้วินิจฉัยว่า ศาลอาญามีอำนาจสั่งคำร้องนี้หรือไม่ และคำสั่งนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

ธงคำตอบ คดีนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอาญา ศาลอาญายังไม่ได้มีคำพิพากษา จึงยังไม่มีกรณีที่ศาลอาญาจะใช้พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดียาเสพติด ฯ มาตรา ๑๘ อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษา บังคับแก่คดี กรณีจึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง คำสั่งศาลอาญาที่ยกคำร้องชอบแล้ว (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๔/๒๕๔๘, ๑๐/๒๕๕๐ และคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/๒๕๖๑)

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๓

คำถาม (ประเด็นที่ ๑) คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของนาย ชื่นเพราะเหตุดำเนินการโฆษณาหาเสียงทางวิทยุและโทรทัศน์โดยขัดต่อหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนด ระหว่างการพิจารณา นายชื่นขอให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งส่งข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๙ ที่ว่า การโฆษณาหาเสียงทางวิทยุโทรทัศน์ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ก.ต. กำหนด ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง ที่ว่า รัฐพึงยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์โดยไม่ชักช้า ให้วินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยคำร้องของ นายชื่นอย่างไร

งคำตอบ แม้ พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๙ ที่ว่า การโฆษณาหาเสียงทางวิทยุ โทรทัศน์ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ก.ต.กำหนด เป็นบทบัญญัติที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะใช้บังคับแก่ คดี และข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรค หนึ่ง เป็นข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **แต่มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง อยู่ในหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ** เป็นเพียงแนวนโยบายให้พึงใช้แนวทางในการตรากฎหมาย จึงไม่มี กรณีที่พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๙ จะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรค หนึ่ง ได้ ข้อโต้แย้งของนายชื่นจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามมาตรา ๒๑๒ วรรคสอง (คำวินิจฉัยศาลรธนฯ ที่ ๔/๒๕๖๓)

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ก่อนสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร พนักงานอัยการยื่นฟ้องนายเด่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อหาหมิ่นเหม่พาดพิงในวโรกาสเพื่อจำหน่าย ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ ประกัน ระหว่างพิจารณาคดีมีพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ ศาลที่พิจารณาคดีอาญาปล่อยนายเด่น ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยนายเด่นโดยให้ทำสัญญาประกัน ติราคา ประกันห้าล้านบาท พร้อมกำหนดเงื่อนไขห้ามเดินทางออกนอกประเทศ นายเด่นโต้แย้งคัดค้านว่า การที่ศาลตี ราคาประกันห้าล้านบาทเป็นการเรียกหลักประกันสูงเกินควร และการสั่งห้ามออกนอกประเทศ เป็นการละเมิด สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรอง อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๙ ขอให้ศาลส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าคำสั่งศาลขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้วินิจฉัยว่า ศาล ต้องส่งข้อโต้แย้งของนายเด่นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

งคำตอบ คำขอของนายเด่นที่ขอให้ศาลส่งข้อโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยนั้น รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้า ศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังมีคำ วินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ พิจารณาวินิจฉัย กรณีนี้ ไม่ใช่เป็นการโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะนำมาใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือ แยกต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่เป็นข้อโต้แย้งว่า **การที่ศาลตีราคาประกันสูงเกินควรและกำหนดเงื่อนไขห้าม เดินทางออกนอกประเทศ** เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ และ ๒๙ จึงไม่เข้า

หลักเกณฑ์ที่ศาลจะต้องส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ศาลชั้นต้นจึงไม่ต้องส่งข้อโต้แย้งของนายเด่นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

ลักษณะที่ ๒ ให้วินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยคำร้องของคุณุฑิตที่โต้แย้งว่าทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อย่างไร

ข้อสอบลักษณะนี้ต้องวิเคราะห์ก่อนว่า ข้อโต้แย้งของคุณุฑิตที่โต้แย้งว่าทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่ หากได้คำตอบว่า ไม่ต้องหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ก็จบเพียงเท่านี้

แต่หากได้คำตอบว่า ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จะต้องวิเคราะห์ต่อไปด้วยว่า ทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นปัญหานั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใด หรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อสอบในลักษณะที่ ๒ ซับซ้อนกว่าข้อสอบลักษณะที่ ๑ อย่างไรก็ตาม ข้อสอบลักษณะที่ ๒ ในการสอบสนามต่างๆ มักจะออกเรื่องที่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นบรรทัดฐานแล้ว

ตัวอย่างข้อสอบลักษณะที่ ๒ : ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๒

คำถาม พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนายสัมโอและนายมังคุดต่อศาลชั้นต้น กล่าวหาว่า นายสัมโอและนายมังคุดมีความผิดฐานเล่นการพนัน(ไฮโลว์) พนันเอาทรัพย์สินกันโดยไม่ได้รับอนุญาต เพราะทั้งสองคนอยู่ในวงเล่นพนันที่เป็นความผิดกฎหมาย จึงถือว่าเป็นผู้เล่นการพนันด้วย ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๖ มาตรา ๑๒ ข้อ ๒ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น นายสัมโอยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาว่า การกระทำของพนักงานสอบสวนที่นำตัวนายสัมโอไปแถลงข่าวการจับกุมเป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่ว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดอันแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ส่วนนายมังคุดก็ไต่ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาว่า พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ มาตรา ๖ ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ขัดต่อข้อความในกฎกระทรวง หรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย เว้นแต่ผู้ซึ่งเพียงแต่ดูการเล่นในงานรื่นเริงสาธารณะ หรือในงานนักขัตฤกษ์ หรือในที่สาธารณะ” เป็นการสันนิษฐานความผิดของบุคคลไว้ก่อน จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง เช่นกัน ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ส่งเรื่องดังกล่าวตามคำร้องของนายสัมโอและนายมังคุดไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ให้วินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยคำร้องของนายสัมโอและนายมังคุดอย่างไร

งคำตอบ กรณีคำร้องของนายสัมโอ การโต้แย้งว่าทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ต้องเป็นการโต้แย้งว่า “ทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ตามคำร้องของนายสัมโอ เป็นการโต้แย้งการกระทำของพนักงานสอบสวนว่าขัด

หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องมีคำสั่งไม่รับคำร้องของนายส้มโอไว้พิจารณาวินิจฉัย (เทียบ คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๐๒/๒๕๔๒)

กรณีของนายมังคุดเป็นการโต้แย้งว่า พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ มาตรา ๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ **มาตรา ๒๙ วรรคสอง** ซึ่งเป็นการสันนิษฐานความผิดของบุคคลไว้ก่อน เป็นการโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงเป็นคำร้องที่ต้องหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องของนายมังคุดไว้พิจารณาวินิจฉัย

ในการวินิจฉัยคำร้องของนายมังคุดนั้น ความในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่ว่า ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด มีความหมายเพียงว่า ในคดีอาญาทั้งปวงให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าโจทก์จะมีพยานหลักฐานมาหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้ ฉะนั้น กฎหมายใดที่บัญญัติว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดเสียแต่เบื้องต้นทีเดียว บทกฎหมายนั้นย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง และจะใช้บังคับไม่ได้ แต่พ.ร.บ.การพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ มาตรา ๖ หาได้มีข้อความบัญญัติไว้เช่นนั้นไม่ กล่าวคือยังต้องสันนิษฐานว่า **ผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มี ความผิดจนกว่าโจทก์จะนำสืบได้ว่า จำเลยเข้าไปอยู่ในวงพนัน** จึงเป็นอันฟังได้ว่า ในกรณีเช่นนี้ได้มีการสันนิษฐานใดๆ ในเบื้องต้นก่อนที่โจทก์นำพยานมาสืบ อันจะทำให้ขัดกับความในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ **มาตรา ๒๙ วรรคสอง** และที่กฎหมายสันนิษฐานก็เป็นการสันนิษฐานภายหลังโจทก์ได้นำพยานมาสืบแล้ว การสันนิษฐานเช่นนี้ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง (คำวินิจฉัยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ ต.๒/๒๕๙๔, คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๕๕ และ ๕/๒๕๕๖)

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัย ๗๖

คำถาม พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายดำกับพวกรวม ๓ คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญา เนื่องจากในปี ๒๕๖๕ จำเลยทั้งสามในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจทำการแทนบริษัทฟ้า จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่ผลิตปิโตรเลียม ได้ร่วมกันแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้าหน้าที่เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ปิโตรเลียม อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๗๖ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอาญา จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๗๖ ที่บัญญัติว่า

“ในกรณีที่บริษัทใดกระทำความผิด ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใด **ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น** หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือทำการ และละเว้นไม่สั่งการหรือไม่ทำการ จนเป็นเหตุบริษัทนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย” เป็นบทบัญญัติที่ให้ภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ตกแก่จำเลยเพียงเพราะมีชื่อเป็นกรรมการซึ่งผู้กระทำความผิดหลักเป็นนิติบุคคล ทำให้จำเลยทั้งสามถูกฟ้อง แต่พนักงานอัยการไม่ฟ้องนิติบุคคลดังกล่าว และไม่ได้พิจารณาว่าจำเลยทั้งสามเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ บทบัญญัตินี้ขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง จึงใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ จำเลยทั้งสามขอให้ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลอาญาพิจารณาแล้วส่งคำโต้แย้งดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ให้วินิจฉัยว่า (ก) ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับหนังสือส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสามไว้พิจารณาวินิจฉัยได้หรือไม่

(ข) พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ มาตรา ๗๖ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่ เพราะเหตุใด

ธงคำตอบ (ก) คดีนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอาญา บทบัญญัติมาตรา ๗๖ แห่งพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ ที่จำเลยทั้งสามโต้แย้งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลอาญาจะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยทั้งสามโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับหนังสือส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสามไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙/๒๕๖๖)

(ข) บทบัญญัติมาตรา ๗๖ แห่งพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในทางอาญาร่วมกับนิติบุคคล เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติในทางกฎหมาย ไม่สามารถกระทำการใดๆ ได้ด้วยตนเอง และเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ถือเอาพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งก่อให้เกิดการกระทำความผิดของนิติบุคคลว่าต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำของตนเอง ไม่ใช่บทสันนิษฐานความผิดของกรรมการหรือผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดไว้ตั้งแต่แรกเริ่มคดีโดยอาศัยสถานะของบุคคล หากแต่โจทก์ยังต้องมีหน้าที่พิสูจน์การกระทำหรือละเว้นไม่กระทำตามที่ของบุคคลดังกล่าวก่อนว่าเป็นผู้สั่งการหรือทำการหรือละเว้นไม่กระทำตามหน้าที่ ดังนั้น พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ มาตรา ๗๖ ไม่ขัดต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๖ และ ๒/๒๕๕๖)

ข้อสังเกต

หากศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม รวมทั้งมาตรา ๒๙ จะเห็นได้ว่า

๑. กรณีมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุดูเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิ” นั้น

ในส่วนที่ได้โต้แย้งว่า**ขัดต่อหลักนิติธรรม** ศาลรัฐธรรมนูญจะ**ดูเจตนารมณ์ของกฎหมายว่า** มุ่งคุ้มครองประชาชนหรือสังคมในเรื่องใด **มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายนั้นหรือไม่** และในส่วนที่ได้โต้แย้งว่า กฎหมายนั้นเป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ศาลรัฐธรรมนูญจะนำ**หลักสัดส่วน**มาเป็นหลักในการวินิจฉัย โดย**ชั่งน้ำหนัก**ระหว่างประโยชน์ที่เกิดแก่สาธารณะกับความเสียหายที่อาจเกิดแก่บุคคลว่าได้สัดส่วนกันหรือไม่ สำหรับข้อโต้แย้งเกี่ยวกับมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ตอนท้าย ที่ว่า เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความ

เป็นมนุษย์นั้น ศาลรัฐธรรมนูญจะดูว่ากฎหมายนั้นเป็นเรื่องที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกันหรือไม่ หรือมีผลเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเหมือนไม่ใช่คน แต่เป็นสัตว์หรือสิ่งของหรือไม่ เพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หมายถึงคุณค่าของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวเราทุกคน รัฐจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนทุกคนเหมือนเป็นมนุษย์ จะปฏิบัติต่อประชาชนเหมือนเป็นสัตว์หรือสิ่งของไม่ได้

ตัวอย่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เช่น

- พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ที่ว่า การออกเช็คโดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค มีโทษทางอาญา **ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง** เพราะเช็คเป็นตัวเงินที่มีขึ้นใช้รับจ่ายเงินแทนการนำเงินสดไปชำระแก่กัน ความน่าเชื่อถือของเช็คจึงมีความสำคัญ บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้ออกเช็คต้องระมัดระวังและออกเช็คโดยสุจริต จึง**ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม** และการที่ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดโทษได้ตามความหนักเบา (เพราะไม่มีอัตราโทษขั้นต่ำ) อีกทั้งความผิดในเรื่องนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ และมียังกรณีที่ให้ถือว่าคดีเล็กน้อย หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์กฎหมายที่กำหนด เมื่อชั่งน้ำหนักแล้วประโยชน์สาธารณะที่ได้จากการมีหลักประกันความน่าเชื่อถือของเช็คและระบบเศรษฐกิจของประเทศ มีน้ำหนักมากกว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนจากการใช้โทษทางอาญาในกฎหมายดังกล่าว บทบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี **ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ** (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๖/๒๕๖๗)

- พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๙ วรรคหนึ่ง ที่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งครั้งที่เป็เหตุให้ศาลมีคำสั่งเช่นนั้น **ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง** เพราะการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายเลือกตั้งเป็นเหตุให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายงบประมาณในการจัดการเลือกตั้งอีก ถือเป็นภาระที่ละเมิดต่อรัฐ ควรต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งเพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่รัฐ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๖๗)

- พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ ที่บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ... (๒๑) เคยถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและยังไม่พ้นห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง” **ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง** เพราะการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจะต้องมีการกระทำอันเป็นเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และมีกำหนดระยะเวลาตามที่องค์กรนิติบัญญัติเห็นว่าเป็นกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมอยู่แล้ว แต่กรณีตามมาตรา ๕๐ (๒๑) เมื่อพ้นระยะเวลาถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแล้วยังต้องรอจนกว่าจะพ้นห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง จึงจะสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ จึงเป็นการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการก่ล่นกรองบุคคลก่อนเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่นที่มีความเข้มงวดเกินความจำเป็น ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๖๖)

- พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๑๒ ที่บัญญัติว่าผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ... (๑๑) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดินในฐานความผิดเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก **ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง** เพราะในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดตามกฎหมายที่ระบุไว้ (เว้นแต่ความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนและการพนัน) มิได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการนั้นในฐานใด ย่อมหมายความว่ากระทำความผิดในทุกฐานความผิด รวมทั้งความผิดตามกฎหมายทุกฉบับและหรือทุกฐานความผิดที่ระบุไว้ไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในกรณีที่ผู้นั้นถูกต้องห้ามรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านไว้ด้วย ย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งในทุกกรณีถูกต้องห้ามรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตลอดชีวิต การกำหนดให้การกระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งเป็นคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยไม่จำแนกประเภทการกระทำและความหนักเบาแห่งสภาพบังคับตามลักษณะและพฤติการณ์แห่งการกระทำนั้น เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกัน จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๓/๒๕๖๓ กรณีต้องคำพิพากษาถึงที่สุดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง , คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๗-๘/๒๕๖๕ กรณีต้องคำพิพากษาถึงที่สุดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด, คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๓/๒๕๖๖ กรณีต้องคำพิพากษาถึงที่สุดตามกฎหมายว่าด้วยการพนันฐานเป็นเจ้าสำนัก , คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๖๗ กรณีต้องคำพิพากษาถึงที่สุดตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้)

- พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ ที่บัญญัติว่าบุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (๑๐) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน” **ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖** เพราะเป็นการบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ (๑๐) และ พ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๒) ที่กำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นมาตรการตรวจสอบ สกัด ป้องกัน และยับยั้งบุคคลที่มีประวัติเสื่อมเสียไม่ให้เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเด็ดขาด ประกอบกับเมื่อช่วงน้ำหนักระหว่างการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลกับประโยชน์สาธารณะที่ต้องการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นการ

ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแล้ว มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการเท่าที่จำเป็น บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม และไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๖๕)

- พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ที่บัญญัติว่า วันตรวจพยานหลักฐาน ถ้าในกรณีที่มีโต้แย้งพยานหลักฐานใด หรือมีการโต้แย้ง แต่ไม่มีเหตุแห่งการโต้แย้งโดยชัดแจ้ง ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง เพราะบทบัญญัติดังกล่าวทำให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปได้ด้วยความรวดเร็ว และแม้จำเลยมิได้โต้แย้งคัดค้านพยานหลักฐานโจทก์ มิได้หมายความว่าข้อเท็จจริงยุติตามพยานหลักฐานนั้น ศาลยังต้องนำพยานหลักฐานทั้งหมดมาชั่งน้ำหนักว่าเพียงพอที่ศาลจะเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่

ส่วนพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ ที่ให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริงนั้น ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง เพราะบทบัญญัติดังกล่าวเพียงแต่ให้ศาลนำเค้าโครงเรื่องที่คณะกรรมการป.ป.ช.หรือพนักงานอัยการเรียบเรียงในชั้นไต่สวนหรือสอบสวนมาพิจารณา (ในเบื้องต้น) แล้วไต่สวนตามสำนวนการสอบสวนหรือคำฟ้องของโจทก์ และการดำเนินการดังกล่าวมิได้เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยกระทำความผิด เพราะไม่ได้เป็นบทบังคับให้ศาลต้องรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเป็นที่ยุติตามนั้น ศาลยังมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรได้ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๓/๒๕๖๔)

- พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ บัญญัติว่า ให้ศาลพิจารณาคดีโดยยึดรายงานและสำนวนคดีของคณะกรรมการป.ป.ช.เป็นหลักในการพิจารณา ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้บังคับให้ศาลต้องรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเป็นยุติตามที่ปรากฏในรายงานและสำนวนคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ศาลยังมีอำนาจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีและเรียกพยานมาไต่สวนเพิ่มเติม ส่วนโจทก์ยังต้องมีภาระการพิสูจน์การกระทำและเจตนาของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดเช่นเดียวกับความผิดอาญาทั่วไป และจำเลยยังคงมีสิทธิในการต่อสู้คดี เสนอพยานหลักฐานรวมทั้งโต้แย้งและนำสืบหักล้างพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๒)

- พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๘๑ วรรคสอง ที่กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา มีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินดังกล่าวมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๗ เพราะคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน พนักงานอัยการยังคงมีภาระหน้าที่ในการนำสืบให้เห็นเหตุอันควรสงสัยก่อนว่า ทรัพย์สินนั้นมีความเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดอย่างไร หลังจากนั้นเจ้าของทรัพย์สินมีภาระการพิสูจน์ให้เห็นว่า ทรัพย์สินนั้นมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติตามมาตรา ๘๑ วรรคสอง อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้พิสูจน์สิทธิของตนต่อศาลได้อย่างเต็มที่ เพราะการได้มาซึ่งทรัพย์สินเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของเจ้าของทรัพย์สินแต่เพียงฝ่าย

เดี่ยว ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานของศาลยังคงใช้หลักการชั่งน้ำหนัก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๕)

- ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ ๒๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ที่กำหนดมาตรการลงโทษแก่ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญากรณีไม่พิมพ์ลายนิ้วมือตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน จำคุกไม่เกินหกเดือน ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความมั่นคงของรัฐในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีมาตรการทางกฎหมายอื่นซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลอย่างไม่สมเหตุสมผล และไม่ได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนจะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากกฎหมายนั้น รวมทั้งกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักนิติธรรมชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง (ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์) **มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง** และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๒)

- ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๙/๒๕๕๗ เรื่อง **ให้บุคคลมารายงานตัว**ตามคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๔๑/๒๕๕๗ เรื่อง กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวเป็นความผิด ลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เฉพาะในส่วนลงโทษทางอาญากรณีฝ่าฝืนคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (จำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) ไม่มีความเหมาะสมกับลักษณะของการกระทำผิด ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และขัดต่อหลักนิติธรรม ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๐/๒๕๖๓)

๒. กรณีตามมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

และ**วรรคสาม** “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยหลักความเสมอภาค ซึ่งมีหลักการสำคัญ ๒ ประการ หลักการแรกคือพึงปฏิบัติต่อสิ่งที่เหมือนกันให้เหมือนกัน และหลักการที่ ๒ คือพึงปฏิบัติต่อสิ่งที่แตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามสภาพ ดังนั้น ในกรณีที่ต้องพิเคราะห์ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายชัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่ จึงพิจารณาก่อนว่า กฎหมายนั้นทำให้บุคคลบางกลุ่มได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากบุคคลบางกลุ่มหรือไม่ หากกฎหมายนั้นมีลักษณะที่ทำให้บุคคลได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ก็ต้องพิจารณาต่อไปว่า บุคคลสองกลุ่มหรือกรณีที่เป็นปัญหานั้นมีสาระสำคัญแตกต่างกันหรือไม่ หากมีสาระสำคัญแตกต่างกัน

ย่อมออกกฎหมายให้มีผลบังคับแตกต่างกันได้ และหากไม่ได้มีสาระสำคัญแตกต่างกัน การออกกฎหมายให้มีผลบังคับแตกต่างกันย่อมทำให้บุคคลไม่เสมอกันในกฎหมาย และเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

ตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับมาตรา ๒๗ ดังเช่น

- พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ในส่วนที่เกี่ยวกับโทษทางอาญา แม้มีผลให้เช็คเป็นตั๋วเงินประเภทเดียวที่มีโทษทางอาญา (ตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงินไม่มีโทษทางอาญา) แต่กฎหมายบัญญัติหลักการและการบังคับใช้ตั๋วเงินแต่ละประเภทไว้แตกต่างกันตามลักษณะของตั๋วเงินและวัตถุประสงค์การใช้ กฎหมายอาจบัญญัติความคุ้มครองไว้ต่างกันได้ บทบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๖/๒๕๖๗)

- พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาของพนักงานอัยการว่ามีเหตุอันควรที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัย ให้ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญและให้ศาลฎีการับฎีกา” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม เพราะการอนุญาตให้คู่ความฎีกาขององค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกามีกรอบการใช้ดุลพินิจตามพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๕ วรรคสอง (๑) ถึง (๘) แต่การรับรองให้ฎีกาของอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายไม่ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายสามารถใช้ดุลพินิจรับรองให้พนักงานอัยการฎีกาได้นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ วรรคสอง ทำให้สิทธิในการฎีกาของคุณความในคดีค้ำมนุษย์ระหว่างพนักงานอัยการกับจำเลยแตกต่างกัน ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และเป็น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๖/๒๕๖๗)

- พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๙ วรรคหนึ่ง ที่ให้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งครั้งที่ เป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งเช่นนั้น ซึ่งมีผู้โต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง โดยเทียบกับกรณีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลาออก ซึ่งไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การลาออกเป็นสิทธิตามพ.ร.บ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (๓) ลาออก โดยยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ...” การลาออกจึงเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติรองรับให้ทำได้ บุคคลที่ลาออกจึงไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้ง อันเป็นกรณีที่รัฐปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญต่างกันให้แตกต่างกันได้ ไม่ถือเป็นเหตุให้บุคคลไม่เสมอภาคกันในกฎหมาย บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๖๗)

- พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๘/๑ บัญญัติว่า ให้ศาลพิจารณาคดีโดยยึดรายงานและสำนวนคดีของคณะกรรมการป.ป.ช.เป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งมีผู้โต้แย้งว่าทำให้

ประชาชนทั่วไปกับเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า **สถานะของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป** แม้การพิจารณาคดีเจ้าหน้าที่รัฐจะมีความแตกต่างไปจากวิธีพิจารณาคดีอาญาสำหรับบุคคลทั่วไปอยู่บ้าง แต่ก็มีผลจำเป็นต้องกระทำเพื่อปราบปรามการทุจริตในวงงานราชการที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวม บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคห้า (เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป)

๓. กรณีตามมาตรา ๒๙ เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา

มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง เป็นเรื่องหลักความรับผิดทางอาญา ต้องมีกฎหมายและมีโทษ วรรคสองเป็นเรื่องห้ามสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิด วรรคสามเป็นเรื่องการคุมขังให้ทำได้เท่าที่จำเป็น วรรคสี่เป็นเรื่องห้ามบังคับบุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และวรรคห้าเป็นเรื่องการปล่อยชั่วคราว

การพิเคราะห์ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้หรือไม่ ต้องพิจารณาก่อนว่าเป็นข้อโต้แย้งว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้วรรคใด แล้วดูว่าขัดหรือแย้งต่อหลักการของวรรคนั้นหรือไม่

กรณีที่เคยเป็นข้อสอบแล้วหลายครั้ง ก็คือเรื่องความรับผิดทางอาญาของผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล อันเป็นกลุ่มคดีตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๕๕ (พ.ร.บ.ขายตรงฯ), ๑๐/๒๕๕๖, ๑๑/๒๕๕๖, ๑๙ ถึง ๒๐/๒๕๕๖, ๓/๒๕๕๙ ซึ่งวินิจฉัยทำนองเดียวกันว่า กฎหมายที่ให้ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลที่กระทำความผิด เป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคล จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง (รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ คือมาตรา ๒๙ วรรคสอง) และกลุ่มคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๕๖, ๙/๒๕๖๖ ซึ่งวินิจฉัยทำนองเดียวกันว่า กฎหมายที่บัญญัติให้ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคล หากมีการกระทำหรือการสั่งการ หรือการงดเว้นการกระทำของผู้มีอำนาจทำการแทน เป็นกฎหมายที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ คือมาตรา ๒๙ วรรคสอง เพราะไม่ใช่ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคล

ส่วนกรณีที่ยังไม่เคยเป็นข้อสอบ เช่น กรณีกฎหมายที่แก้ไขใหม่เป็นคุณ แต่มีข้อห้ามไม่ให้ใช้กับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งกรณีเช่นนี้หากไม่มีช่องทางเยียวยาจำเลยในคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วที่ไม่ได้รับประโยชน์จากกฎหมายที่แก้ไขใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยฯ ที่ ๖-๗/๒๕๖๑) แต่หากยังมีช่องทางเยียวยา ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่าไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยฯ ที่ ๑๕/๒๕๖๖) คำวินิจฉัยฯ ทั้งสองเรื่องมีอยู่ในเอกสารประกอบการบรรยายชุดที่ ๓ นอกจากนี้ยังมีคำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๖๕ ที่ว่า พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ได้รับความเสียหายจากการคุมขังโดยกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด แม้ไม่ให้สิทธิจำเลยที่ไม่ได้ถูกคุมขังด้วย ก็ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙